

Концесія як форма реалізації проектів державно-приватного партнерства: загальна характеристика об'єкта бухгалтерського обліку

(Представлено д.е.н., проф. Легенчуком С.Ф.)

Досліджено причини виникнення потреби державно-приватного партнерства. В процесі дослідження було встановлено, що найважливішою причиною є існування розриву між суспільними завданнями, які були поставлені, та ресурсами, які наявні в державі, а також через існування обмежених можливостей передачі деяких об'єктів повністю у приватний сектор. Проведено аналіз наукових праць щодо підходів до визначення терміну «державно-приватне партнерство», що дозволило вирізнити особливості державно-приватного партнерства. Розглянуто форми реалізації проектів державно-приватного партнерства, особливу вагу приділено такій формі, як концесія. Вивчено зарубіжний досвід застосування концесійних угод. Дослідження сутності поняття «концесія» показало, що в сучасній літературі немає єдиного підходу до визначення поняття «концесія», а в науковій літературі воно трактується неоднозначно. Досліджено основні переваги для держави та приватного партнера при укладанні договору концесії, до яких можна зарахувати: залучення додаткових інвестицій і ресурсів в державний сектор, перекладання основних ризиків на приватний сектор, зберігши при цьому в державній власності об'єкти, які передаються в концесію.

Ключові слова: державно-приватне партнерство; концесія; оренда; спільна діяльність; договір концесії; об'єкт бухгалтерського обліку.

Актуальність дослідження. В останні роки в Україні актуальним постає питання щодо пошуку взаємодії держави і приватного бізнесу у формі державно-приватного партнерства (ДПП). З усіх основних форм ДПП основним і найбільш часто використовуваним у практиці є механізм концесії (концесійна угода). Специфіка якої полягає в збереженні права власності на об'єкт угоди за публічною стороною і в регулярних платежах концесіонера (приватного інвестора) за його володіння і користування. Вже багато років за кордоном концесії користуються популярністю.

Концесії ефективно застосовуються у міжнародній практиці більше ста років. В Україні наразі майже всі концесійні проекти є незначними та реалізуються у сфері житлово-комунальних послуг. Саме тому актуальність теми концесії в останні роки пов'язана з нерозвиненістю і недоробкою як законодавчої бази, так і теоретичних аспектів діяльності концесіонерів в умовах сучасності.

Концесія – це форма реалізації державно-приватного партнерства. Доцільним є розглянути поняття «державно-приватне партнерство».

Потреба у ДПП випливає з багатьох причин (рис. 1). Найважливішою – є існування розриву між суспільними завданнями, які були поставлені, та ресурсами, що наявні в державі, а також через існування обмежених можливостей передачі деяких об'єктів повністю у приватний сектор. Впровадження ДПП є поступовим процесом від впровадження простих його форм до складних багаторівневих моделей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості розвитку державно-приватного партнерства досліджували вітчизняні й зарубіжні вчені: Пасічник М.В., Трофімова І.М., Варнавський В.Г., Клименко А.В., Корольов В.О., Пучков В.В., Полякова О.М., Регинато А., Вайс Б., Ходж Г., Грив К., Піл Дж., Савас Е., Артемова Т.І., Лебеда Т., Запатріна І., Мартякова О.В., Шилепницький П.І., Головінов О.М., Знаменський Г.Л., Нейкова І.С., Бубко О.

Викладення основного матеріалу. Сьогодні економісти не мають єдиної думки щодо розуміння сутності поняття «державно-приватного партнерства», незважаючи на те, що у сучасній науці значна увага приділяється дослідженню цього питання. Існують різні підходи до визначення цього терміну (рис. 2).

ДПП як модель державного управління розглядали М.В. Пасічник та І.М. Трофімова. На думку Пасічника М.В. «ДПП – це модель державного управління, в основу якої покладено запозичення методів корпоративного управління, які застосовуються в бізнесі та некомерційних організаціях. Ця модель орієнтована на підвищення гнучкості прийняття рішень у державному апараті, зниження його ієрархічності, делегування повноважень на нижчий рівень прийняття рішень і посилення механізмів зворотного зв'язку між державою та громадянами» [16]. Трофімова І.М. зазначає, що «в цій концепції основне завдання уряду – надати місцевим спільнотам можливість самостійно вирішувати свої проблеми і контролювати якість публічних послуг, що надаються» [24]. Ми не погоджуємося з цим підходом. На нашу думку, його не можна вважати вичерпним, оскільки він є досить узагальненим і потребує уточнення.

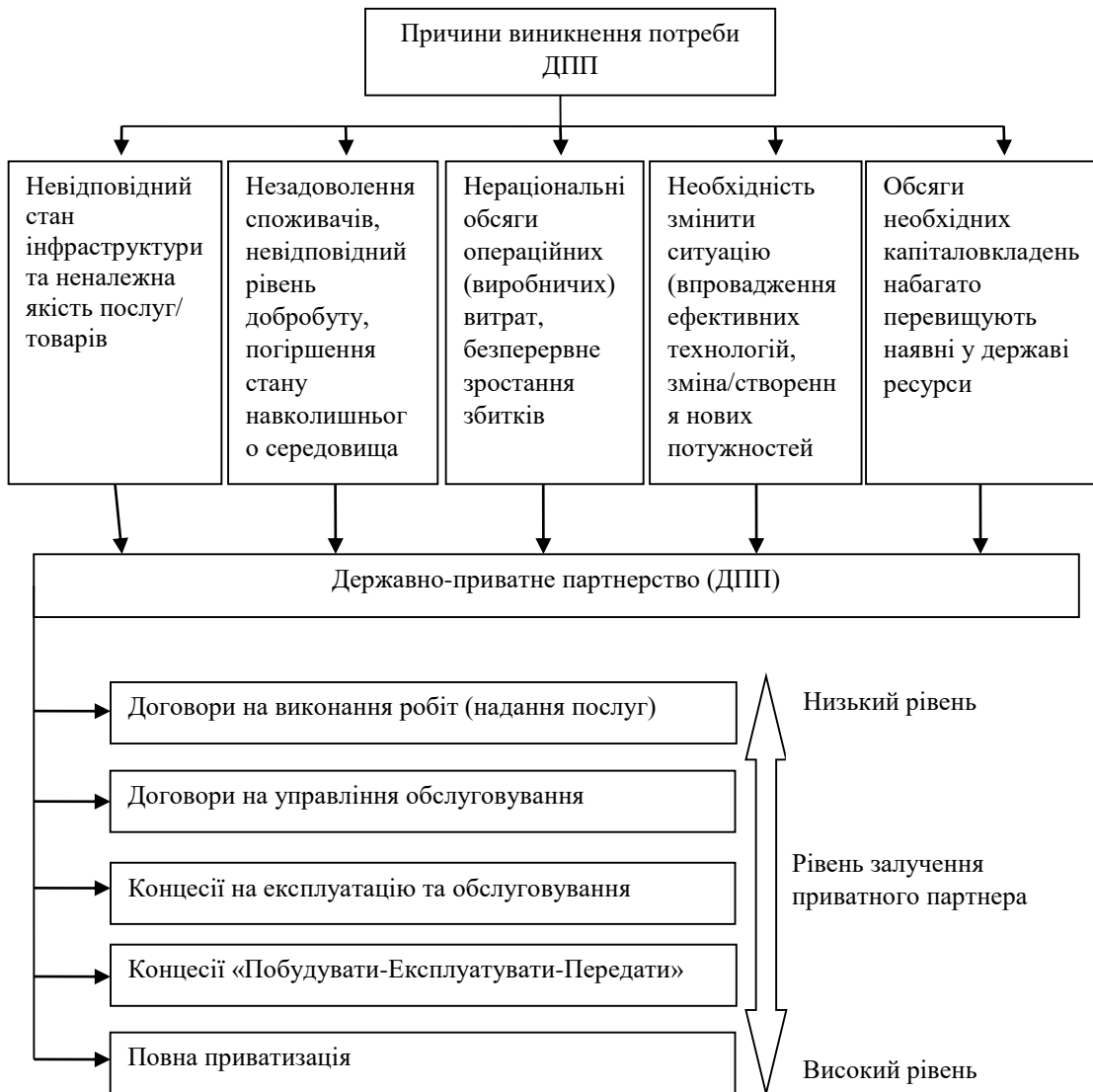

Рис. 1. Причини розвитку державно-приватного партнерства [20]

Регинато А., Нейкова І.С., Варнавський В.Г., Клименко А.В., Корольов В.О., Лебеда Т., Запатріна І., Шилепницький П.І., Нейкова І.С. і Бубко О. визначають ДПП як співробітництво між державою і приватним сектором.

Регинато А. зазначає, що «ДПП – це співробітництво між державним і приватним секторами, в рамках якого обидві сторони надають ресурси для реалізації і управління громадськими роботами та інфраструктурою, а також надають певні послуги, пов'язані з загальними благами, що поділяє ризики і прибуток» [23, с. 87].

Варнавський В.Г., Клименко А.В., Корольов В.О. визначають «ДПП – юридично закріплена форма взаємодії між державою та приватним сектором стосовно об'єктів державної і муніципальної власності, а також послуг, що виконуються і надаються державними та муніципальними органами, установами і підприємствами з метою реалізації суспільно значущих проектів у широкому спектрі видів економічної діяльності» [8, с. 18].

У свою чергу Лебеда Т. та Запатріна І. розглядають ДПП «як партнерство публічної влади (на центральному чи місцевому рівнях) та приватного бізнесу задля вирішення суспільно-важливих проблем (завдань) в інтересах суспільства в цілому чи окремої територіальної громади. Отже, виходячи з того, що в Україні розрізняються поняття: а) державної і муніципальної власності; б) центральної і місцевої влади, а також в) поняття суспільства в цілому і окремої територіальної громади, більш точним є використання терміна «публічно-приватне партнерство» [12, с. 57].

Шилепницький П.І. дає таке визначення державно-приватному партнерству: «ДПП – це відносини, які виникають між державою в особі уряду, органів державної влади та самоврядування, державних установ, підприємств, організацій, з одного боку, а з другого боку – з приватним сектором в особі суб'єктів

господарювання недержавної форми власності, громадськими організаціями, місцевими спільнотами з приводу перерозподілу повноважень щодо створення інфраструктури загального користування, виробництва товарів і послуг, які традиційно вважалися монополією держави, врегулюванням між сторонами в зв'язку з цим таких питань: розподіл відповідальностей, ризиків, зобов'язань щодо фінансового забезпечення, проектування, будівництва, утримання, експлуатації, права власності, участь в управлінні та розподілі прибутку, що базується на принципах рівності, відкритості, недискримінації, змагальності, підвищення ефективності та мінімізації ризиків і витрат» [26, с. 189].

Рис. 2. Підходи до визначення терміна «державно-приватне партнерство»

Бубко О. визначає державно-приватне партнерство як довгострокове співробітництво між органами влади та приватним сектором, які розподіляють між собою ризики, відповідальність бізнесу та розподіл винагород, причому держава ставить перед приватними структурами певні завдання [3, с. 276–277]. На нашу думку, дане визначення потребує удосконалення, адже в ньому не зазначено мету партнерства.

Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 р. № 2404-VI визначає державно-приватне партнерство як «співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами–підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами» [10]. Ми вважаємо, що даний термін не дає чіткого визначення ДПП, адже в ньому не зазначена мета. Пропонуємо доповнити його і вказати, що партнерство здійснюється для вирішення суспільно-важливих проблем в інтересах суспільства в цілому чи окремої територіальної громади, та вказати, що ризики і прибутки розподіляються між державним та приватним секторами.

Отже, більшість авторів, що досліджували питання ДПП, трактують даний термін як співробітництво, взаємовідносини, або співпрацю між державою і приватним сектором.

Ряд вчених розглядають ДПП як альянс між державою і приватним бізнесом: Пучков В.В., Артемова Т.І., Нейкова І.С.

Пучков В.В. дає таке визначення ДПП «інституціональний та організаційний альянс між державою та бізнесом з метою реалізації суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності: від розвитку стратегічно важливих галузей промисловості і науково-дослідницьких конструкторських робіт до забезпечення суспільних послуг. Як правило, кожен такий альянс є тимчасовим, оскільки створюється на певний термін з метою здійснення конкретного проекту і припиняє своє існування після його реалізації» [21, с. 289].

Артемова Т.І. зазначає, що «ДПП – це інституційно-організаційний альянс державної влади та приватного бізнесу з метою реалізації суспільно значущих проектів, у широкому спектрі сфер діяльності» [1, с. 110].

На нашу думку, визначення Пучкова В.В. та Артемова Т.І. є неповними та потребують доповнення про те, що держава і приватний сектор мають розподіляти між собою ризики, відповідальність бізнесу та прибуток.

Нейкова І.С. зазначає, що «ДПП є формою співпраці, у якій держава і приватний сектор спільно реалізують суспільно значущі проекти, ґрунтуючись на угоді про розділ завдань і ризиків, і являє собою інституційний альянс між державою і бізнесом, що створюється на певний термін для здійснення конкретного проекту і припиняє своє існування після його реалізації» [14].

Деякі вчені визначають ДПП як суспільний інститут, який має певну систему зв'язків, норм, процедур, що задовольняють основні потреби суспільства. Так Полякова О.М. зазначає, що «ДПП – це суспільний інститут, що містить сукупність формальних і неформальних правил, у межах яких з метою задоволення потреб суспільства здійснюється спільна діяльність державних органів влади і приватного сектору на основі набору альтернатив поведіння» [19, с. 318].

Державно-приватне партнерство як угоду між державним та приватним секторами розглядають Ходж Г., Грив К., Вайс Б., Савас Е.

Ходж Г. та Грив К. зазначають, що «ДПП – це інституційна угода між державним та приватним секторами з метою співробітництва, яке реалізується через створення нової організаційної одиниці» [22, с. 61].

Вайс Б. дає наступне визначення державно-приватному партнерству: «ДПП – це укладання різних угод, згідно з якими значно зростає участь приватних компаній у фінансуванні, проектуванні, будівництві, володінні та експлуатації державних підприємств» [15, с. 17].

Савас Е. характеризує ДПП, як «будь-яку угоду, в якій державний і приватний сектори об'єднуються для виробництва і надання товарів та послуг; складні, багатосторонні інфраструктурні проекти; формальна співпраця між бізнесом, громадянським суспільством і місцевими органами влади з метою розвитку територій та покращення умов життя населення, в межах якого традиційні ролі держави і приватного сектора перерозподіляються» [15, с. 14].

Ми не погоджуємося з таким підходом, адже він є вузьким та не розкриває сутності ДПП.

Дослідження підходів різних зарубіжних і вітчизняних авторів свідчить про різноманітні підходи до формулювання визначення поняття «державно-приватне партнерство», достатню невизначеність змісту даного поняття і недостатню його уніфікованість. У науковій літературі наведений широкий спектр суперечливих, спірних поглядів і концепцій щодо різних аспектів державно-приватного партнерства, його природи, сутності і значення даного поняття, форм і особливостей реалізації таких партнерств.

Незважаючи на певні відмінності у трактуванні поняття «державно-приватне партнерство», спільною рисою є отримання взаємної вигоди від співпраці держави та приватного сектору при задоволенні суспільних потреб.

Проаналізувавши наведені вище визначення, можна виокремити особливості ДПП:

- у ДПП беруть участь як державний, так і приватний сектори економіки;
- сторони ДПП мають зафіксувати своє співробітництво в офіційних документах;
- співробітництво приватного і державного секторів має партнерський характер;
- співробітництво здійснюється зі спільною метою і завданнями та спрямоване на реалізацію державних інтересів;
- державний і приватний сектори розподіляють між собою ризики і прибутки.

Партнерство між державним та приватним секторами може здійснюватися в різних формах, залежно від ступеня залучення приватного та публічного секторів і від ризиків, які беруть на себе кожна зі сторін.

Основними форматами державно-приватного партнерства є концесія, спільна діяльність, оренда (рис. 3).

Рис. 3. Основні форми ДПП

Чинне законодавство визначає спільну діяльність як «взаємодія сторін (учасників) на договірній основі без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законові, як на основі об'єднання вкладів учасників (просте товариство), так і без такого об'єднання» [18].

Згідно з П(С)БО-12 «Фінансові інвестиції» «спільна діяльність – це господарська діяльність зі створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними» [17].

Однією з форм ДПП є оренда. Оренда містить передачу на певних умовах приватному сектору державного або муніципального майна (землі, обладнання, приміщення тощо) у тимчасове користування за певну плату на основі орендного договору. Крім того, оренда публічного майна вважається ДПП у випадку, якщо вона відповідає певним ознаками. Згідно з П(С)БО 14 «Оренда» «оренда – це угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку» [18].

Концесія є однією з найбільш поширених форм ДПП у сфері використання державної інфраструктури. Досить часто ці угоди використовують у сфері автодорожнього будівництва. У першу чергу причиною цього є максимальна ефективність використання власного капіталу приватним сектором на відміну від держави. Концесійна угода передбачає, що приватний сектор отримає прибуток у результаті експлуатації об'єкта концесії це зумовлює його зацікавленість в результативності роботи даного об'єкта. Тому, реалізуючи проект, приватне підприємство прагне до забезпечення повної оптимізації. Це має на увазі під собою ефективне використання ресурсів, зниження ризиків, підвищення якості послуг, що надаються, конкурентну плату за користування послугами. У зв'язку з цим фінансове навантаження на бюджет знижується. Також зменшуються операційні ризики по об'єкту для публічного сектора, наприклад, ризики розкрадання коштів, ризик можливого нанесення збитку об'єкту через недбалість посадових осіб.

Ярошенко Л.Л. зазначав, що «концесія є не новим поняттям і має багатовікову історію становлення та розвитку, як щодо її правової форми (акт публічної влади, певний дозвіл, договір), так і предмету концесійних правовідносин (природні ресурси, зокрема надра, об'єкти інфраструктури державної та комунальної форми власності тощо). Історико-правовий аналіз розвитку концесійної діяльності дозволяє виділити такі періоди формування концесій:

– період Середньовіччя, для нього характерним є те, що концесії надавалися виключно у сфері надкористування, які отримали назву гірничих концесій. У цей період концесії мали односторонній (не договірний) характер та були результатом прояву волі лише монарха, мали силу закону і надавалися за актами публічної влади (зокрема жалуваними грамотами), а тому відносини концесіонера і концесіодавця будувались на основі чіткої субординації (підпорядкування). Концесіонер мав право проявити свою волю лише в межах згоди чи незгоди із запропонованими умовами гірничої концесії, тобто прийняти концесію як благо в цілому чи відмовитися від неї взагалі;

– дореволюційний період (середина XIX століття – 1917 р.) характеризується тим, що в цей період реалізація концесій відбувалася як на загальнодержавному, регіональному, так і на муніципальному рівнях. Поширеними були природоресурсні концесії і лише згодом концесії починають застосовуватися щодо об'єктів інфраструктури. Концесійна діяльність здійснювалася на договірній основі;

– радянський період (1917–1937 рр.). Цей період характеризувався існуванням переважно загальнодержавних концесій, оскільки, з одного боку, рішення про надання концесії приймав Головний концесійний комітет при РНК СРСР, а з іншого – концесії у той час мали за мету подолання економічної кризи та нарощування виробництва у різних галузях економіки країни. У цей період концесіонерів допускали до тих сфер господарювання, які представляли собою виключну монополію держави. При цьому концесіонерами були переважно іноземні інвестори, втім в період НЕПу не виключалася можливість надання концесій і вітчизняним суб'єктам господарювання. Здійснення концесійної діяльності у цей період показало, що метою залучення іноземного капіталу в економіку держави були інтереси її економічного розвитку, подолання економічної і технічної відсталості. Крім того, це сприяло залученню твердої валюти, зростанню доходів до бюджету у формі часткових відрахувань від обороту та інших доходів, додатковому насиченню внутрішнього ринку, зменшенню безробіття, поліпшенню платіжного балансу тощо;

– сучасний період (1992 р. – до теперішнього часу). Саме у 1992 р. було прийнято Закон України «Про іноземні інвестиції», який передбачав можливість залучення іноземних інвестицій на концесійній основі. Переважно об'єктом концесії у той час були природні ресурси. Ключовими змінами у правовому регулюванні концесійних відносин були ознаменовані 1999 р. та 2003 р., у яких були прийняті Закон України «Про концесії» та Господарський кодекс України» [27].

Варто дослідити зарубіжний досвід застосування концесійних угод. «Кірсанов С., і Мустафін Г., аналізуючи досвід західних країн вирізняють такі об'єкти громадської інфраструктури:

«1. Колумбія, м. Монтерей, 1999 р., проведено міжнародний тендер з обслуговування системи каналізації, водопостачання міста. Обслуговувати місто протягом 20 років буде ведучий в світі оператор ЖКГ – консорціум FCC, що має також в складі власників конгломерат з Франції Vivendi. Можливість забезпечувати місто населенням 300 тис. осіб італійський консорціум отримав завдяки низьких цін (на 18 %) порівняно з конкурентами;

2. Австралія, м. Сідней, 1992 р., також на умовах тендера французька компанія Suez Lyonnaisedes Eaux отримала можливість з реалізації проекту поліпшення якості питної води строком на 25 років. Сума

вкладень в проект склала 200 млн австралійських доларів. Концесіонер розробив систему високошвидкісної фільтрації, яка полягає в прямому очищенні, без попереднього відстоювання води. Початкові й експлуатаційні витрати станції покриваються через доходи (тариф) на основі обсягу виробленої готової води. На сьогоднішній день у м. Сідней станцією проводиться вода якісніше відповідно до вимог ISO 9000» [5].

Варто також узагальнити в міжнародній практиці існуючі три форми співпраці між державою і приватними операторами:

«1. Англійська модель – впроваджена в Великобританії в 1989 р. і передбачає повну приватизацію комунальної інфраструктури. Водопостачання і каналізація належать семи приватним компаніям: London Water Services Ltd, Albion Water Ltd, United Utilities Water і ін.

2. Німецька модель – передбачає збереження контролю над підприємствами з боку публічної влади і передбачає включення об'єктів водопостачання та водовідведення в акціонерні капітали компаній як внесок муніципалітетів. Однак, повинна виконуватися вимога, що муніципалітету належить не менше за 50 % плюс одна акція компанії.

3. Французька модель – передбачає передачу в управління приватній компанії муніципального комунального майна на підставі довгострокового концесійного договору (до 30–50 років). Відповідно до цієї моделі, такі договори можуть дозволяти забезпечити юридичні права володіння інвестора як на передані (готові) об'єкти концесії, так і на знову споруджувані об'єкти, проте, концесіонер втрачає права володіння і зобов'язується повернути все майно в муніципальну (державну) власність після закінчення терміну дії договору. Тим самим муніципалітет знижує свої поточні експлуатаційні витрати по підтримці муніципального майна і втрачає назавжди дане майно, а інвестор – концесіонер зацікавлений юридично захищений на термін дії договору, а також зацікавлений у розвитку предмета концесії з метою компенсації інвестицій і отримання прибутку» [5].

Дослідженням сутності поняття «концесія» займалася низка вітчизняних і зарубіжних науковців: Богуславський М., Цогла О.О., Дахно І.І., Зельдіна О.Р., Гончарук Л. та інші. У сучасній літературі немає єдиного підходу до визначення поняття «концесія». Досить часто в науковій літературі це поняття трактується неоднозначно. Існує декілька підходів до визначення цього терміна.

Так, Горчарук Л. зазначає, що «концесію слід розглядати у декількох значеннях: як відносини з використання переданих на визначених умовах концесіонером об'єктів публічної власності; як владний публічний акт; безпосередньо як об'єкти, що передаються; як договір з передачі цих об'єктів» [6 с. 81].

Як взаємовідносини між державним та приватним секторами концесію визначають Цогла О.О. та Дахно І.І. Так, Цогла О.О. дає наступне визначення: «концесія – специфічна конфігурація взаємовідносин на договірній основі, що склалися між державою та приватним партнером. Її економічною сутністю є залучення фінансових, технологічних та інтелектуальних ресурсів з метою забезпечення інноваційного розвитку об'єктів економіки, прерогатива власності яких залишається за державою» [25, с. 35]. Дахно І.І. стверджує, що «концесія – одна з форм взаємодії й партнерства державних структур і приватного капіталу на взаємовигідних умовах» [9, с. 370].

Богуславський М. трактує поняття «концесія», як «односторонній акт держави, що надає приватній компанії, у т. ч. іноземній, право здійснювати на користь цієї держави, розвитку її економіки певну господарську діяльність» [2, с. 163, 164].

Зельдіна О.Р. зазначає, що «концесія – це юридична конструкція залучення інвестицій для будівництва та/або експлуатації об'єктів права державної та/або комунальної власності, яка забезпечує сполучення інтересів суб'єктів господарювання та держави за допомогою встановлення обмежень і заохочень» [13].

Також варто зазначити про відмінність трактування поняття «концесії» у законодавстві України. Так, у Законі України «Про концесії» від 08.07.2011 р. поняття «концесії» визначено як «надання з метою задоволення громадських потреб уповноваженим органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування на підставі концесійного договору на платній та строковій основі юридичній або фізичній особі (суб'єкту підприємницької діяльності) права на створення (будівництво) та (або) управління (експлуатацію) об'єкта концесії (строкове платне володіння), за умови взяття суб'єктом підприємницької діяльності (концесіонером) на себе зобов'язань зі створення (будівництво) та (або) управління (експлуатації) об'єктом концесії, майнової відповідальності та можливого підприємницького ризику» [11]. У Господарському кодексі України воно звучить як «надання з метою задоволення суспільних потреб уповноваженим органом державної влади чи органом місцевого самоврядування на підставі концесійного договору на платній та строковій основі вітчизняним або іноземним суб'єктам господарювання (концесіонерам) права на створення (будівництво) та/або управління (експлуатацію) об'єктом концесії за умови взяття концесіонером на себе відповідних зобов'язань, майнової відповідальності і підприємницького ризику» [7]. На нашу думку, необхідно уніфікувати дані визначення, адже не дивлячись на те, що ці поняття виражають однакову мету, вони різняться за своєю сутністю.

Таким чином, на підставі розглянутих підходів можна виокремити такі загальні характеристики механізму концесії:

1. Концесія є передачею прав володіння, користування, експлуатації державою приватному сектору.
2. Договір концесії укладається на певний обмежений термін, після якого об'єкт концесії переходить в користування публічного сектору.
3. Передача державного (муніципального) об'єкта в концесію відбувається з метою його будівництва, модернізації.
4. Володіння і користування приватним сектором об'єкта концесії відбувається за рахунок власних коштів або за допомогою залучення додаткових інвестицій.

Основними перевагами концесій є: залучення додаткових інвестицій і ресурсів у державний сектор, перекладання основних ризиків на приватний сектор, зберігши при цьому в державній власності об'єкти, які передаються в концесію (табл. 1).

Таблиця 1

Основні переваги для держави та приватного партнера при укладанні договору концесії [4]

Основні переваги концесій в морських портах для держави	Основні переваги концесій в морських портах для приватного партнера
Концесії знімають фінансове навантаження з держави, оскільки концесіонер здійснює всі витрати з фінансування управління та поточного ремонту об'єктів концесії	Концесіонер одержує в довгострокове управління державні активи, що йому не належать на пільгових умовах плати за концесію, є в деякому сенсі аналогом орендної плати
Держава перекладає витрати з інвестування та утримання свого майна на приватний сектор, теоретично, для підвищення його ефективності	Для збиткових та низькорентабельних об'єктів концесії, які мають важливе соціальне значення, можуть надаватися пільги щодо концесійних платежів та дотацій і компенсацій
Поповнення бюджету за рахунок концесійних платежів	Концесіонер має гарантії повернення коштів, оскільки держава як його партнер несе відповідальність за забезпечення мінімального рівня рентабельності
Дозволяють залучати приватний, у тому числі іноземний, капітал без втрати стратегічного контролю над життєво важливими системами та об'єктами	Концесіонер, володіючи свободою господарської діяльності, може підвищувати прибутковість бізнесу під час дії строку концесії
Концесії встановлюють довгострокові юридично оформлені, стабільні відносини між державою та концесіонером	Частина ризиків переходить до держави

Висновки. Отже, дослідження ДПП і концесії, а також їх специфіки та особливостей є актуальним серед вітчизняних та зарубіжних науковців. Варто зазначити, що більшу увагу в літературі приділено саме ДПП. Існують різні підходи до визначення цього терміна. Що стосується безпосередньо концесії, то тут ступінь розробленості теми низька, адже дана форма господарювання є порівняно новою, особливо для України, через це раніше не виникало потреб в дослідженні даної теми. В цілому можна зазначити, що концесійний механізм є ефективним способом залучення додаткового капіталу, а також розвитку галузей інфраструктури. Особливо це актуально для вітчизняної економіки в умовах сучасного етапу її формування використання механізмів концесій, оскільки це може посприяти виходу з кризи основних галузей інфраструктури.

Список використаної літератури:

1. *Артемова Т.И.* Институт государственно-частного партнерства: мировой опыт и реалии Украины / *Т.И. Артемова* // Наукові праці ДонНТУ / Серія : Економічна. – 2010. – Випуск 38-2. – С. 110–117 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Npdntu_ekon/2010_38_2/110.pdf.
2. *Богуславский М.М.* Международное частное право : учебник / *М.М. Богуславский*. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Междунар. отношения, 2003. – 416 с.
3. *Бубко О.П.* Державно-приватні партнерства в Україні та перспективи їх впровадження на прикладі підготовки до Євро-2012 / *О.П. Бубко* // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 1 (1). – С. 247–282.
4. *Власова В.П.* Концесія як інструмент оновлення портової інфраструктури / *В.П. Власова* // Вісник Академії праці і соціальних відносин ФПУ : зб. наук. пр. АПСВУ. – К. : АПСВУ, 2015. – Вип. 1 (22). – С. 38–43.
5. *Гапаева С.У.* Учет договоров по концессионным соглашениям в соответствии с МСФО и РСБУ в организациях жилищно-коммунального хозяйства России / *С.У. Гапаева* // Аудит и финансовый анализ. – 2014. – № 3. – С. 44–50.
6. *Гончарук Л.* Поняття концесії і концесійного договору / *Л.Гончарук* // Вісник КНУ ім. Т.Г. Шевченка / Серія : Юридичні науки. – 2011. – № 87. – С. 81–83.

7. Господарський кодекс України : за станом на 16.01.2003 р. / Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
8. Государственно-частное партнерство в инновационной сфере: мировой опыт и перспективы России / Р.М. Нижегородцев и др. ; под ред. Р.М. Нижегородцева, С.М. Никитенко, Е.В. Гоосен. – Кемерово : ООО «Сибирская издательская группа», 2012. – 482 с.
9. Государственно-частное партнерство: теория и практика : учеб. пособие / В.Г. Варнавский, А.В. Клименко, В.А. Королев и др. – М. : Издат. дом Гос. ун-та – Высш. шк. экономики, 2010. – 287 с.
10. Дахно І.І. Зовнішньоекономічний менеджмент : навч. посіб. / І.І. Дахно, Г.В. Бабіч, В.М. Барановська. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 568 с.
11. Закон України «Про державно-приватне партнерство» : від 1 лип. 2010 р. № 2404-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
12. Закон України «Про концесії» / Верховна Рада України // Офіційний вісник України. – 1999. – № 33. – 79 с.
13. Запатріна І. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні / І. Запатріна, Т. Лебеда // Економіст. – 2011. – № 3. – С. 52–58.
14. Зельдіна О.Р. Спеціальний режим господарювання як інститут господарського права / О.Р. Зельдіна // Право України. – 2006. – № 4. – С. 57–60.
15. Нейкова І.С. Державно-приватне партнерство як складова інвестиційного механізму інноваційного розвитку / І.С. Нейкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Nvnuodpsu/2010_1/2010_1_Neykova.pdf.
16. Пасічник М.В. Механізми впровадження нового публічного менеджменту: досвід США / М.В. Пасічник // Державне управління: теорія та практика. – 2009. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Pasichnyk_MV.pdf.
17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 26.04.2000 р. № 91 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. № 181, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.08.2000 р. за № 487/4708.
19. Полякова О.М. Державно-приватне партнерство в Україні: проблеми становлення / О.М. Полякова // Коммунальное хозяйство городов : науч.-техн. сб. – К. : Техніка, 2009. – № 87. – С. 317–322.
20. Практичний посібник з підготовки техніко-економічного обґрунтування та застосування методики проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства / Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), листопад 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://new.me.gov.ua/Services/StreamsService/4433567b-c768-4ee3-aabd-f9cc3aebfd7f>.
21. Пучков В.В. Государственно-частное партнерство как форма взаимодействия власти и бизнеса / В.В. Пучков // Ползунов. альманах. – 2009. – № 1. – С. 289–293.
22. Резниченко Н.В. Модели государственно-частного партнерства / Н.В. Резниченко // Вестник Санкт-Петербургского университета / Серия : Менеджмент. – 2010. – Вып. 4. – С.58–83 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vestnikmanagement.spbu.ru/archive/pdf/486.pdf>.
23. Сазонов В.Е. Государственно-частное партнерство: гражданско-правовые, административно-правовые и финансово-правовые аспекты : монография / В.Е. Сазонов. – М., 2012. – 492 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib2.znate.ru/download/docs-294457/294457.doc>.
24. Трофимова И.Н. Трансформация отношений центральной и местной власти в процессе децентрализации управления (опыт европейских стран) / И.Н. Трофимова // ARS ADMINISTRANDI. – 2011. – № 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ars-administrandi.com/article/Trofimova_2011_2.pdf.
25. Цогла О.О. Теоретичні засади трактування поняття «концесія» / О.О. Цогла // Економічна теорія та історія економічної думки. – 2013. – № 7 (145). – С. 34–38.
26. Шилепницький П.І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика : монографія / П.І. Шилепницький // Інститут регіональних досліджень НАН України. – Чернівці, 2011. – 455 с.
27. Ярошенко Л.Л. Концесія як спосіб розвитку транспортно-логістичної інфраструктури в Україні / Л.Л. Ярошенко // Молодий вчений. – 2016. – № 12.1. – С. 1041–1044 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12.

References:

1. Artemova, T.I. (2010), «Institut gosudarstvenno-chastnogo partnerstva: mirovoj opyt i realii Ukrainy», *Naukovi praci DonNTU*, Serija *Ekonomichna*, Issue 38-2, pp. 110–117 [Online], available at: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Npdntu_ekon/2010_38_2/110.pdf
2. Boguslavskij, M.M. (2003), *Mezhdunarodnoe chastnoe pravo*, uchebnik, Mezhdunar. otnosheniya, M., 416 p.
3. Bubko, O.P. (2011), «Derzhavno-privatni partnerstva v Ukraini ta perspektyvy ih vprovadzhenja na prykladi pidgotovky do Jevro-2012», *Naukovyj visnyk L'vivs'kogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav*, No. 1 (1), pp. 247–282.
4. Vlasova, V.P. (2015), «Koncesija jak instrument onovlennja portovoi' infrastruktury», *Visnyk Akademii' praci i social'nyh vidnosyn FPU*, zb. nauk. pr., APSVU, K., Issue. 1 (22), pp. 38–43.
5. Gapaeva, S.U. (2014), «Uchet dogovorov po kontsessionnym soglasheniyam v sootvetstvii s MSFO i RSBV v organizatsiyakh zhilishchno-kommunal'nogo khozyaystva Rossii», *Audit i finansovyj analiz*, No. 3, pp. 44–50 p.
6. Goncharuk, L. (2011), «Ponjattja koncesii' i koncesijnogo dogovoru», *Visnyk KNU im. T.G. Shevchenka*, Serija *Jurydychni nauky*, No. 87, pp. 81–83 p.
7. Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy (2003), *Gospodars'kyj kodeks Ukrainy*, No. 18, art. 144.

8. Nizhegorodcev, R.M. (2012.), *Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo v innovacionnoj sfere: mirovoj opyt i perspektivy Rossii*, in Nizhegorodcev, R.M., Nikitenko, S.M. and Goosen, E.V. ed., Sibirskaja izdatel'skaja gruppa, Kemerovo, 482 p.
9. Varnavskij, V.G., Klimenko, A.V. and Korolev, V.A. (2010), *Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo: teoriya i praktika*, uchebnoe posobie, Izdatel'skij dom Gosudarstvennogo universiteta – Vysshaja shkola ekonomiki, M., 287 p.
10. Dahno, I.I., Babich, G.V. and Baranovs'ka, V.M. (2012), *Zovnishn'oekonomichnyj menedzhment, navchal'nyj posibnyk*, Centr uchbovoi' literatury, K., 568 p.
11. Verhovna Rada Ukrai'ny (2010), «Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo», Zakon, № 2404-VI, [Online], available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
12. Verhovna Rada Ukrai'ny (1999), «Pro koncesii», Zakon, *Oficijnyj visnyk Ukrai'ny*, No. 33, 79 p.
13. Zapatrina, I. and Lebeda, T. (2011), «Derzhavno-pryvatne partnerstvo jak faktor ekonomichnogo zrostantnja ta problemy jogo rozvytku v Ukrai'ni», *Ekonomist*, No. 3, pp. 52–58 p.
14. Zel'dina, O.R. (2006), «Special'nyj rezhym gospodarjuvannja jak instytut gospodars'kogo prava», *Pravo Ukrai'ny*, No. 4, pp. 57–60.
15. Nejtkova, I.S., *Derzhavno-pryvatne partnerstvo jak skladova investycijnogo mehanizmu innovacijnogo rozvytku*, [Online], available at: http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Nvnudpsu/2010_1/2010_1_Neykova.pdf
16. Pasichnyk, M.V. (2009), «Mehanizmy vprovadzhennja novogo publichnogo menedzhmentu: dosvid SSHa», *Derzhavne upravlinnja: teoriya ta praktyka*, No. 1, [Online], available at: http://www.academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Pasichnyk_MV.pdf
17. Ministerstvo Finansiv Ukrai'ny (2000), *Polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 12 «Finansovi investycii»*, nakaz vid 26.04.2000 r., No. 91, [Online], available at: www.rada.gov.ua
18. Ministerstvo Finansiv Ukrai'ny (2000), *Polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 14 «Orenda»*, nakaz vid 28.07.2000 r., No. 181.
19. Poljakova, O.M. (2009), «Derzhavno-pryvatne partnerstvo v Ukrai'ni: problemy stanovlennja», *Kommunal'noe hozjajstvo gorodov*, nauchno-tehnicheskij sbornik, Tehnika, K., No. 87, pp. 317–322.
20. Agentstvo SSHa z mizhnarodnogo rozvytku (USAID) (2012), «Praktychnyj posibnyk z pidgotovky tehniko-ekonomichnogo obg'runtuvannja ta zastosuvannja metodyky provedennja analizu efektyvnosti zdijsnennja derzhavno-pryvatnogo partnerstva», vid lystopada, [Online], available at: <http://new.me.gov.ua/Services/StreamsService/4433567b-c768-4ee3-aabd-f9cc3aebfd7>
21. Puchkov, V.V. (2009), «Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo kak forma vzaimodejstvija vlasti i biznesa», *Polzumov. al'manah*, No. 1, pp. 289–293.
22. Reznichenko, N.V. (2010), «Modeli gosudarstvenno-chastnogo partnerstva», *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta, Serija Menedzhment*, Issue 4, pp. 58–83 [Online], available at: <http://www.vestnikmanagement.spbu.ru/archive/pdf/486.pdf>
23. Sazonov, V.E. (2012), *Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo: grazhdansko-pravovye, administrativno-pravovye i finansovo-pravovye aspekty*, monografija. M., 492 p., [Online], available at: <http://lib2.znate.ru/download/docs-294457/294457.doc>
24. Trofimova, I.N. (2011), «Transformacija otnoshenij central'noj i mestnoj vlasti v processe decentralizacii upravlenija (opyt evropejskijh stran)», *ARS ADMINISTRANDI*, No. 2, [Online], available at: http://ars-administrandi.com/article/Trofimova_2011_2.pdf
25. Cogle, O.O. (2013), «Teoretychni zasady traktuvannja ponjattja «koncesija», *Ekonomichna teoriya ta istorija ekonomichnoi' dumky*, No. 7 (145), pp. 34–38.
26. Shylepnyckyj, P.I. (2011), *Derzhavno-pryvatne partnerstvo: teoriya i praktyka*, monografija, Instytut regional'nyh doslidzhen' NAN Ukrai'ny, Chernivci, 455 p.
27. Jaroshenko, L.L. (2016), «Koncesija jak sposib rozvytku transportno-logistychnoi' infrastruktury v Ukrai'ni», *Molodyj vchenyj*, No. 12.1, pp. 1041–1044, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12

Ковальчук Володимир Володимирович – здобувач кафедри обліку і аудиту Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- бухгалтерський облік операцій за договором концесії;
- проблеми економічного аналізу.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2019.